

Diploma de studii – între condiție specială obligatorie pentru înregistrarea candidatului/-ei la funcția de primar și o formă de discriminare în alegeri

*Cristina Berlinschii,
Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT*

INTRODUCERE

În luna octombrie 2021, Comisia Electorală Centrală (CEC) a anunțat despre inițierea reformei electorale și revizuirea Codului electoral și a legislației conexe domeniului electoral. CEC a pregătit un document cu propuneri de modificare și completare pe domenii ce țin de mandatul, constituirea și activitatea organelor electorale, procesul de desemnare și înregistrare a candidaților, gestionarea listelor electorale, transparența finanțării campaniei electorale și fortificarea atribuției de control a CEC pe segmentul de finanțare politică. Alte aspecte relevante vizează organizarea secțiilor de votare, optimizarea mecanismelor de soluționare a litigiilor electorale, simplificarea procedurii de votare pentru alegători, reflectarea și monitorizarea alegerilor, precum și inițierea/desfășurarea referendumurilor.

Ulterior, la finele anului 2022, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în lectura a doua noul Cod electoral, care a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2023.

Prevederile din noul Cod electoral au fost aplicate în cadrul alegerilor locale generale (ALG) din toamna anului 2023. Printre modificările aplicate s-au numărat și prevederile de la art. 161 alin. (2) care stabilesc condiții speciale pentru a fi ales, după cum urmează: „Au dreptul de a fi aleși primari cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 23 de ani și au cel puțin studiile generale obligatorii prevăzute la art. 13 din Codul Educației nr. 152/2014.”

La rândul său, art. 13 alin. 1-4 din Codul Educației al Republicii Moldova stipulează prevederi despre Învățământul obligatoriu, după cum urmează: „Învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul gimnazial. Obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 16 ani. Responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vârsta de până la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea. Ministerul Educației și Cercetării (MEC) elaborează, aprobă și monitorizează respectarea regulamentelor de înmatriculare/școlarizare obligatorie a copiilor de vârstă școlară.”¹

Prin urmare, conform Codului electoral, pentru a fi admis în cursa electorală pentru funcția de primar este necesar ca persoana să dețină **cel puțin studii generale obligatorii** făcându-se trimitere la art. 13 din Codul educației, în prevederile căruia găsim caracteristicile **învățământului obligatoriu, anume că se finalizează cu învățământul gimnazial**, fără a fi indicate cu claritate ce sunt studiile generale obligatorii și lista unor acte care demonstrează deținerea studiilor generale obligatorii, subiect pe care se focusează această analiză.

La 19 septembrie 2023, când a început perioada de depunere a documentelor pentru înregistrarea candidaților în calitate de concurenți electorali la ALG, candidații la funcția de primar urmau să prezinte o serie de documente la consiliile electorale de circumscripție electorală (CECE), printre care și copia de pe diploma de studii – prin care să se ateste că candidatul are cel puțin studii generale obligatorii finalizate.

Această prevedere a atras atenția publică, a reprezentanților partidelor politice, societății civile și a altor actori interesați. În cadrul consultărilor publice pe marginea proiectului Codului electoral (organizate în semestrul II al anului 2022) lansate de Parlament, revizuirea condițiilor speciale pentru candidații la funcția de primar prin suplinirea condițiilor de deținere a unor studii obligatorii a fost un element novatoriu. Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a venit cu o reacție la subiect și a solicitat să fie revăzute prevederile respective declarând că “aceasta este o limitare a dreptului de a fi ales, odată ce conform legislației în domeniul educației învățământul obligatoriu se finalizează cu învățământul gimnazial sau echivalent.” La acel moment, și Asociația Promo-Lex a recomandat reexaminarea introducerii cerinței de a avea cel puțin studii generale pentru candidații la funcția de primar, ori cerința privind educația poate fi

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138940&lang=ro#

considerată discriminatorie.² Însă, recomandările nu au fost acceptate de Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului.

În spațiul online, de asemenea, au apărut discuții despre necesitatea ca un primar să aibă studii generale obligatorii finalizate și cât de mult sunt definite calitățile unui gospodar într-o localitate de o diplomă de studii, unele voci au insistat pe faptul că un primar cu studii este mai calificat, iar educația obligatorie deținută poate spori nivelul de respect din partea alegătorilor, etc.³

Aici putem sublinia argumente pro introducerii obligativității prezentării studiilor de către candidați, ca exemplu competența și pregătirea în domenii relevante pentru funcția de primar, luarea de decizii informate având la bază educația formală primită de candidat, credibilitatea mai mare a candidaților, standardizarea și eliminarea potențialelor inegalități în ceea ce privește pregătirea și competențele candidaților.

În același timp, această condiție atrage și argumente contra, ca de exemplu excluderea potențialilor candidați talentați care au dobândit cunoștințe și experiențe valoroase în alte moduri decât prin educație formală și restricționarea accesului la participarea politică pentru candidați din anumite grupuri sociale sau comunități marginalizate. Implementarea unor standarde prea rigide pentru procesul democratic, care limitează libertatea de alegere a cetățenilor și elimină posibilitatea ca oamenii cu experiență practică să acceseze funcția de primar poate fi un alt argument contra introducerii condiției speciale discutate.

Ulterior, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a emis un aviz pe marginea acestui subiect precizând că: „Scăderea vârstei minime pentru a fi eligibil pentru a candida la funcția de primar de la 25 la 23 de ani este o schimbare binevenită. Totuși, cerința ca un candidat să fi absolvit studiile medii generale ar putea fi considerată discriminatorie.”⁴

Deși opinia Comisiei de la Veneția privind acest subiect, care este un organism consultativ al Consiliului Europei ce oferă recomandări cu privire la conformitatea propunerilor legislative cu standardele și principiile democratice și de drept, nu a fost una pozitivă, inclusiv reacțiile negative din partea unor organizații specializate în materie electorală considerând această condiție discriminatorie și contrară standardelor

² <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6117/language/ro-RO/Default.aspx> (a se vedea Sinteza amendamentelor și propunerilor la proiectul de Lege pentru adoptarea Codului electoral al Republicii Moldova, pag. 233).

³ <https://expresul.md/2023/03/editorial-eu-nu-vreau-un-primar-de-23-de-ani-si-cu-studii-medii/>

⁴ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)025-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)025-e) (pag. 31)

internaționale⁵, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat aceste prevederi, ulterior aplicate în cadrul ALG 2023.

Introducerea condiției speciale pentru a candida și a fi ales prin introducerea deținerii cel puțin studiile generale obligatorii are la bază prevederile a două articole: art. 161 alin. (2) din Codul electoral și art. 13 din Codul educației. Prin urmare, deținerea cel puțin a studiilor generale obligatorii este strict legată de învățământul obligatoriu, care după cum a fost menționat - începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul gimnazial și obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu, care încetează la vârsta de 16 ani. La moment, Ministerul Educației și Cercetării (MEC) precizează că învățământul gimnazial include clasele V–IX și durează 5 ani de studii.⁶ Astfel, rezultă că pentru a candida la funcția de primar, persoana trebuie să prezinte copia diplomei de studii care atestă finalizarea învățământului gimnazial sau a studiilor medii de cultură generală.

Presupunem că, la baza introducerii acestei prevederi a stat intenția legiuitorului ca orice primar din Republica Moldova să aibă cel puțin dezvoltat un sistem de competențe și cunoștințe, abilități, atitudini și valori care-i permit participarea activă la viața socială și economică, fapt ce stă la baza misiunii învățământului gimnazial, intenție care nu se pliază cu normele internaționale.

Conform statisticii, la începutul anului 2023, puțin peste 20% dintre primarii Republicii Moldova aveau studii superioare, adică cca $\frac{1}{4}$ din numărul total al primarilor. Prin urmare, aprox. $\frac{3}{4}$ din numărul primarilor aveau fie studii profesional-tehnice, liceale, gimnaziale sau nivelul de bază al educației formale, ceea ce denotă că categoria diplomei de studii nu este un factor de prima importanță pentru alegători, fiind convinși mai degrabă de un candidat cu o înțelegere puternică a problemelor locale, viziune pentru viitorul localității și o capacitate eficientă de a gestiona treburile localității.

Deși este departe de realitățile noastre și a avut loc cu mult timp în urmă, Abraham Lincoln a devenit un jurist prin autoeducație, dezvoltându-și abilitățile juridice prin studiul independent: nu a mers niciodată la studii, nu avea înregistrare de educație formală într-un moment în care frecventarea școlii era opțională, a ajuns cel de-al 16-lea președinte al Statelor Unite ale Americii (SUA) și este recunoscut ca marele reformator care a condus

⁵ <https://promolex.md/23977-noutatile-codului-electoral-pentru-alegerile-locale-generale-din-5-noiembrie-2023/?lang=ro>

⁶ <https://mecc.gov.md/ro/content/invatamintul-gimnazial-prezentare-generală>

la abolirea sclaviei în SUA. Nici pe cel de-al 33-lea președinte al SUA, Harry S. Truman, lipsa educației formale nu l-a împiedicat să ajungă președinte imediat după cel de-al doilea Război Mondial. Desigur, transpus la realitatea de astăzi, pentru generația Z - nefinalizarea studiilor generale obligatorii poartă mai mult un caracter excepțional și în puține cazuri (mai degrabă excepții) a devenit un impediment pentru o persoană care-și dorește să candideze pentru o funcție de primar.

Remarcăm că trăim alte timpuri, în care e destul de dificil de ținut pasul cu tehnologia și digitalizarea, la rândul său progresul economic s-a transformat din a fi o economie bazată pe fabricație, la una bazată pe cunoaștere, iar semnificația unei educații superioare astăzi poate fi comparată cu o educație gimnazială din urmă cu 40 de ani. Am devenit convinși că educația formală oferă abilități și profesionalizare și preluăm din practica și legislația țărilor dezvoltate. În vecinătate, în România, candidații la funcția de primar de comună sau oraș trebuie să fie absolvenți de studii liceale, cu diplomă de bacalaureat, iar cei care candidează la primar de municipiu trebuie să aibă cel puțin studii superioare de scurtă durată absolvite cu diplomă. Pentru a fi eligibil în calitate de candidat, nu există nici o cerință pentru un nivel minim de educație sau formare, în afară de Estonia. Formarea post-electorală este oferită în 80% dintre țări, cel mai adesea pe bază de voluntariat: fie ca educație formală, fie pur și simplu sub formă de broșuri sau manuale. Această formare este de obicei oferită de asociațiile naționale ale administrațiilor locale, deși unele formări sunt organizate chiar de municipalități, în general în țările scandinave și baltice, dar și în altele.⁷ Acest aspect este luat în considerare în condițiile în care vârsta minimă pentru a candida la alegerile generale naționale este de 18 ani în majoritatea statelor membre (unele state membre stabilesc cerințe de vârstă mai mari, variind de la 21 la 25 de ani).

În SUA, primarul este executivul de vârf într-un oraș/municipalitate și supraveghează adesea multe departamente publice: pompieri, poliție, servicii medicale de urgență și servicii de utilități. Cerințele educaționale pentru a deveni primar variază de la oraș la oraș și sunt de obicei stabilite de statul în care se află orașul. În majoritatea orașelor, candidatul la funcția de primar trebuie să dețină cel puțin o diplomă de liceu, în timp ce în unele orașe se solicită de la candidați să dispună de o diplomă de licență.⁸

⁷ https://www.ccre.org/docs/status_of_local_elected_rep_en.pdf (pag.10)

⁸ <https://effingwellformayor.com/the-educational-requirements-for-becoming-a-mayor/>

CONSTATĂRI ȘI IMPEDIMENTE LEGATE DE ACTELE DE STUDII ÎN CADRUL ALG 2023

1. Persoane neînregistrate în cursa electorală și îngrădirea dreptului de a fi ales

În procesul de înregistrare, conform datelor prezentate de organele electorale ierarhic inferioare, CECE-urile au prezentat două cazuri de respingere a cererilor de înregistrare pentru funcția de primar, la baza cărora a stat motivul că lipsea un document de studii generale obligatorii, iar un caz a întâmpinat dificultate în procesul de înregistrare pe motiv că diploma de studii obținută în străinătate nu era recunoscută/echivalată de MEC.⁹ Ulterior, după organizarea scrutinului, s-a depistat un alt caz, în total fiind vorba de un număr de patru situații problematice legate de confirmarea studiilor deținute.

În cadrul ALG din 5 noiembrie 2023 au fost înscriși în cursa electorală peste 3952 de candidați pentru 898 primării. Toți au fost obligați să prezinte faptul că dețin cel puțin studii medii obligatorii și în cel puțin 4 cazuri - persoanele au întâmpinat dificultăți la prezentarea actului de studii. Chiar dacă numărul de cazuri este mic comparativ cu numărul de candidați per total, acest fapt nu exclude definitiv existența unor potențiali doritori de a candida, care nici nu au mers să depună actele cunoscând din start că sunt necesare dovezi cu privire la studii.

Constatăm că situațiile în care cetățenii nu pot fi înregistrați în cursa electorală, nefiind eligibili din motiv că nu pot prezenta un certificat de studii generale - poartă un caracter discriminatoriu și prin urmare, acestor cetățeni le este restricționat dreptul de a fi aleși. Dreptul de a fi ales și dreptul la nediscriminare sunt strâns legate în aceste cazuri. În contextul deschiderii procesului de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană (UE), este relevant să menționăm că tratamentul echitabil și nediscriminarea pe motive de orice natură sunt drepturi fundamentale ale omului, garantate și protejate de Tratatul privind Uniunea Europeană și de art. 21 din Carta drepturilor fundamentale, fapt pentru care Republica Moldova va trebui să depună eforturi în această direcție, indiferent de numărul cazurilor apărute.

În consecință, respingerea înregistrării în cursa electorală pe motivul neprezentării unui document de studii poate fi perceput ca un tratament diferit aplicat acestor persoane în legătură cu exercitarea dreptului de a fi aleși, dar și nerespectarea principiului

⁹ <https://alegeri.md/images/b/bc/Raport-promo-lex-alegeri-locale-2023-3.pdf>

tratamentului egal al tuturor candidaților pentru funcția de primar.¹⁰ Pentru a-și consolida poziția, ar fi fost oportun ca aceste persoane să se adreseze cu o plângere Consiliului pentru egalitate sau acesta din urmă să se autosesizeze, a cărei misiune este să prevină și să asigure protecția împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale.

Se recomandă: Chiar dacă numărul situațiilor problematice apărute ca urmare a imposibilității de a prezenta un act de studii (fie din cauza că lipsește, fie că nu confirmă studiile) a reprezentat unul infim de mic comparativ cu numărul persoanelor care au candidat, e suficient că au existat 4 cazuri pentru a înțelege că pot apărea impedimente legate de acestei condiții, iar pentru a se preveni apariția unor cazuri ulterioare se recomandă revizuirea condiției speciale de prezentare a dovezii studiilor generale **din condiție obligatorie în condiție opțională**, care să fie la discreția candidatului/-tei dacă vrea sau nu să prezinte diploma de studii formalizate. Prin această modificare, fiecărei persoane, fără excepție, îi va fi asigurat dreptul de a fi ales.

2. Deficiențe la conectarea cadrului legal normativ cu privire la actele de studii acceptate pentru a candida

Art. 13 din Codul Educației la care se face trimitere Codul Electoral în art. 161 alin. (2) - este foarte vag, prevederea menționată crează deficiențe și un vid în punerea în practică în procesul de înregistrare a candidaților, din motiv că nu prezintă o listă clară de acte admisibile care pot confirma deținerea studiilor generale obligatorii și necunoaștere la implementare. Dacă studiile generale obligatorii sunt studii de promovare a învățământului gimnazial de IX-clase, atunci indicat este menționarea Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului primar și secundar, aprobat prin ordinul MEC din 2020 care prevede actele ce sunt eliberate la promovarea învățământului gimnazial (dacă elevul/-a susține examenele) și care sunt acele acte, dacă nu sunt susținute examenele.¹¹ Acest Regulament menționează certificatul care atestă situația școlară pentru ciclul gimnazial.

Adițional, în procesul de recepționare a documentelor legate de studii pentru înregistrarea în cursa electorală, CECE-urile sunt puse în situația să verifice dacă actul de studii obținut în străinătate poate fi acceptat la dosar sau dacă are ștampilă și semnătură pentru a fi

¹⁰ https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/right-non-discrimination_ro

¹¹ [regulamentul privind evaluarea si notarea rezultatelor invatarii promovarea si absolvirea in invatamantul primar si secundar.pdf \(gov.md\)](#)

compatibilizat cu sistemul național de învățământ, etc. Diplomele de studii din alte state sunt necesar a fi echivalate/recunoscute, pentru a avea forță juridică în Republica Moldova și pentru a fi recunoscute de o autoritate publică, indiferent de funcția pentru care persoana candidează. Prin urmare, CECE-urile își asumă responsabilitatea de a recunoaște și/sau echivala actele de studii străine în locul MEC. A se vedea prevederile Regulamentului privind recunoașterea și echivalarea actelor de studii și a calificărilor obținute în străinătate, aprobat prin ordinul MEC în 2019, autoritatea care eliberează certificatele de recunoaștere și echivalare a actelor de studii obținute în străinătate și recunoscute de autoritățile noastre.¹²

În această postură, cunoaștem două situații: Cazul nr. 1: Candidatul a prezentat toate actele necesare, diploma de studii superioare a prezentat-o în original (eliberată din Federația Rusă). Persoana a fost înregistrată candidat în competiția electorală. Cazul nr. 2: Candidata a prezentat copia de pe un atestat al studiilor medii eliberat în regiunea Cernăuți, Ucraina și a fost înregistrată în calitate de candidat la funcția de primar (*despre acest caz vedeți detalii în următoarea pagină*). Această situație ar fi putut fi evitată dacă la cerința legată de actul de studii eliberat în străinătate ar fi fost solicitată recunoașterea acestuia de către MEC.

Un alt caz discutabil este și Cazul nr. 3: Situație post-alegeri în care candidatul la funcția de primar într-o suburbie a capitalei, după ce a câștigat alegerile, a devenit subiect de știri, din cauza că nu deținea studii. MEC a relatat faptul că persoana nu a finalizat studiile generale și nu a prezentat CECE-ului un act de studii, ci o scrisoare din partea Direcției Generale Educație, Tineret și Sport din cadrul Primăriei Chișinău. De cealaltă parte, candidatul a fost înregistrat în cursă și a câștigat-o. În această circumstanță, CECE-ul a fost pus în situația să recepționeze unele documente de studii fără a dispune de o listă standardizată de acte de studii permissive pentru înregistrarea în cursă, după care să se ghideze. Deși ulterior, candidatul a prezentat un alt document de studii confirmativ, CEC a declarat nule rezultatele alegerilor, organizând votarea repetată pentru alegerea primarului în localitatea cu pricina.

În vederea uniformizării condițiilor speciale privind deținerea studiilor și prin aplicarea prevederilor Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului, acest candidat ar fi trebuit să prezinte un certificat de absolvire fără susținerea examenelor naționale.

¹² https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_1702_de_aprobare_a_regulamentului_de_recunoastere.pdf

În concluzie, art. 13 din Codul educației nu e cel mai indicat să se facă trimitere în art. 161 alin (2) din Codul electoral, pentru că se crează o situație confuză prin care Codul electoral prevede o categorie de studii care nu este listată la articolul menționat în Codul educației.

Se recomandă: Să se acorde mai multă atenție cadrului normativ aferent implementării Codului educației, în condițiile în care art. 13 nu prevede listarea documentelor de studii sau indicarea unor prevederi clare ce instituții de învățământ sunt necesare a fi absolvite. În această ambiguitate, este recomandat să fie consultat MEC în vederea solicitării unei circulare (bazată pe prevederile explicite din Regulamentele sale) cu listarea actelor de studii care trebuie prezentate de candidații la funcția de primar și expedierea circularei la toate CECE-urile.

3. Intenții de a falsifica actele de studii pentru a participa în cursa electorală

Cazul nr. 2 (menționat anterior) s-a întâmplat într-o localitate din raionul Rîșcani, unde persoana a prezentat copia de pe un atestat al studiilor medii eliberat în regiunea Cernăuți, Ucraina și a fost înregistrată în calitate de candidat la funcția de primar. Ulterior, Departamentul educației și științei al administrației regionale Cernăuți a confirmat că n-a eliberat atestatul dat, prezentat CECE-ului. CECE a scos din cursa electorală candidata, prin anularea hotărârii de înregistrare. Hotărârea nu a fost contestată.¹³

Cazul nr. 4: A fost prezentată copia diplomei de absolvire a unui Colegiu, dar care prezenta semne de falsificare. În urma verificării de către Inspectoratul de Poliție, acest fapt s-a adevărat ulterior.

Se recomandă: Instruirea CECE-urilor și a partidelor politice pe acest subiect pentru a evita implementarea defectuoasă a reglementărilor Codului electoral, dar și organizarea campaniilor de sensibilizare pentru partide politice, concurenți electorali, potențiali candidați privind obligativitatea prezentării actelor de studii veridice și avertizarea despre existența riscurilor de răspundere penală pentru confecționarea, deținerea și folosirea documentelor oficiale false.

¹³ [VIDEO Candidata socialiştilor din satul Recea, scoasă din cursă. Și-ar fi falsificat diploma de studii, pentru a ajunge în fotoliul de primar - NewsMaker](#)

CONCLUZIE

În vederea îmbunătățirii procesului electoral, introducerea unor condiții speciale pentru a fi ales, precum sunt studiile generale obligatorii este un subiect complex care generează opinii divergente, iar oportunitatea acestei măsuri trebuie să țină cont de contextul specific al țării. Acest subiect, supus unor dezbateri, vedem că generează atât argumente pro, cât și contra, unele dintre ele menționate deja în analiză.

Introducerea unei condiții de a deține studii generale obligatorii pentru a fi ales primar poate fi benefică în unele aspecte, dar poate genera și probleme sau efecte negative.

Cel mai des citat argument contra introducerii acestei condiții este efectul discriminatoriu, care ar putea discrimina persoanele care nu au avut acces la educație formală de calitate din diverse motive, cum ar fi marginalizarea socială sau economică. În raportul său final, misiunea de observare a alegerilor locale din 5 noiembrie 2023 a Oficiului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) vine cu o serie de recomandări în vederea îmbunătățirii procesului și desfășurării alegerilor în Republica Moldova, pentru a îndeplini angajamentele și standardele stabilite pentru alegeri democratice, așa cum sunt subliniate de OSCE și de alte organisme internaționale relevante. Printre recomandările prioritare, ODIHR precizează că “în conformitate cu standardele internaționale, cerința legată de educație (demonstrarea deținerii studiilor) pentru dreptul de a candida la funcția de primar ar trebui reconsiderată.”¹⁴

Prin urmare, constatăm că în cadrul ALG au existat impedimente și limitări pentru unele persoane de a candida la funcția de primar, din motiv că nu au prezentat un certificat de studii generale obligatorii sau au întâmpinat unele dificultăți cu documentul de studii în procesul de înregistrare. Chiar dacă au fost puține cazuri, aceste persoane nu au putut fi alese și s-au ciocnit cu restricționări în dorința lor de a deveni primari.

Cu toate că Pactul internațional cu privire la Drepturile civile și politice spune că orice cetățean are dreptul și trebuie să aibă posibilitatea, fără nici o discriminare și fără restricții rezonabile, de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal, secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorului, suntem martorii unei realități în care vedem că au existat restricții în Moldova, când trei persoane

¹⁴ <https://www.osce.org/odihr/elections/moldova/564925> (pag. 31, pct. 4)

nu au putut candida (după caz, deveni primari) din lipsa deținerii unor studii obligatorii prevăzute de legislație.

Cu toate acestea, din dorința și necesitatea de a fi în corelație cu timpurile progresiste în care trăim, pentru un primar - educația și cunoștințele pot avea o serie de implicări semnificative în exercitarea funcției și în gestionarea comunității: prin luarea deciziilor informate, comunicarea eficientă și gestionarea responsabilă a resurselor, reprezentarea corectă a comunității, atragerea fondurilor, promovarea inovării și a progresului, care sunt cruciale pentru dezvoltarea localității și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor.

Percepția generală că educația este cheia reușitei personale și profesionale a individului rămâne fermă, încurajată de contextul actual și alimentată de viitorul civilizației și de procesul de digitalizare. Totuși, pentru excepțiile care există și luând în calcul problema depopulării și procesul de îmbătrânire a populației, introducerea condiției speciale pentru a fi ales prin obligativitatea de a prezenta un document de studii generale obligatorii devine impediment și pentru unele persoane în etape, care nu dețin studii obligatorii solicitate de legislația actuală în continuă schimbare și nici energia de odinioară să urmeze gimnaziul, dar au experiență îndelungată și ar putea fi primari în localitatea unde au trăit o viață, respectiv recomandarea de a revizui condiția privind obligativitatea studiilor generale - din condiție obligatorie în condiție opțională, e cea mai potrivită soluție pentru a încuraja și persoanele în etate să candideze și să îmbătrânească activ. În consecință, cu studii sau fără studii, fiecărei persoane trebuie să îi fie asigurat dreptul de a fi ales.

Acronime:

ALG – Alegeri Locale Generale

CALM - Congresul Autorităților Locale din Moldova

CEC - Comisia Electorală Centrală

CECE – Consiliu electoral de circumscripție electorală

MEC - Ministerului Educației și Cercetării

ODIHR - Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

SUA – Statele Unite ale Americii

UE - Uniunea Europeană